

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՏԱՍՆԵՒՅԻՆԳԵՐՈՐԴ ԴԱՐԱԴԱՐՁ ՅՈՐԵԼԵԱՆ

«Բախտէն և ժամանակէն զարնուած, քայքայումի և խորտակումի տա-
րուբերումներուն մէջ շուարած մեր ներկայ վիճակին մէջ, սրբան սրտապնդիչ
պիտի լինէր կանգ առնել հազարհինգհարիւրամեայ յորելեանի ներկայ թուակա-
նին առջև, և նայիլ ճշմարիտ ազգաշինութեան այն հին բարի օրերու լոյսին...»

Երբ Սիոնի վերջացող այս տարուան Հոկտեմբերի թիւին խմբադրականը,
նուիրուած Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան զաղափարին, կը վեր-
ջացնէինք այս բառերով, զրեթէ անյոյս էինք այս զաղափարը ազգովին հանդի-
սաւորելու կարելիութեան մասին, ատոր համար՝ կարգ մը պատուական ազ-
գայիններու խնդրանքին վրայ մեր Պատրիարքարանի կողմէ Մայր Աթոռ զըր-
կուած զրութիւնը ամիսներէ ի վեր մնացած ըլլալով առանց պատասխանի:

Այնպէս որ թերթիս ճակատը զարդարող հայրապետական սրբատառ կոն-
դակը, որ Սիոնի նոյեմբերը լոյս ածուելէն վերջ միայն հասաւ մեր ձեռքը,
յասկաղած բայց ցանկացուած շնորհի մը «ուշ՝ անոյշ» ոգևորութեամբն է որ
կը լեցնէ մեր սիրտը:

Ազգովին պիտի տօնենք ուրեմն մեր պատմութեան ամենէն լուսաւոր
այդ թուականը՝ կրկնակի պարտականութեանց սերտ զիտակցութեամբ. նախ,
ի հարկէ՝ մեր հաւատքին և արիւնին մէջ այլ ևս ընդխառնուած և տարրացած
այն զգացումին, զոր ունինք ազգին ճակատագրին իրապէս բարեբարած մեծ
հոգիներու այն երջանիկ հոյլին հանդէպ, և յետոյ ի յարգանա հրամանի Ազգին
Հոգևոր Պետին և Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ զերագոյն Գլխոյն, որ, թէև
աւելի քան երբեք չըջապատուած բազմադիմի հոգերէ և բազմապատիկ դժուա-
րութիւններէ, ժամանակ և սիրտ ունի ահա զբաղելու զուտ զաղափարական
հարցերու նկատառութեամբ ևս:

Ստոյգ է թէ՛ Ն. Ս. Օծութեան հրամանն է՝ արդէն իր վերջաւորութեան
յանգող ներկայ 1934 տարւոյս թարգմանչաց հոկտեմբերեան տօնէն սկսիլ յորե-
լինական տարին, զայն վերջացնելու համար յառաջիկայ 1935 տարւոյն նոյն
տօնին, բայց քանի որ կոնդակին ուշ ժամանումին պատճառաւ այլ ևս նիւթա-
կան անկարելիութիւն կայ ճշդիւ զործադրելու այդ կէտը, Յորելեանին սկզբնա-
ւորութիւնը զայն հրատարակող հայրապետական հրամանագրէն թուականը ըն-
դունելով հանդերձ, կարելի է անոր զործադրութեան յատկացնել տարևոր տե-
ւողութեան մնացեալ տասնևմէկ ամիսները, ներկայ Դեկտեմբերէն մինչև ցվերջ
1935 տարւոյ Հոկտեմբերին:

Թուականի տառական նկատումներով չէ որ պիտի առաջնորդուէինք այս-
պիսի զաղափարական ձեռնարկի մը մէջ. պիտի լինին թերևս նոյն իսկ բանա-
սէրներ, որոնք տարակարծութիւն զգան յորելինական զարագարձի հաշուոյն

ճշդութեան մասին, ինչպէս եղաւ քսանհամէկ տարիներ առաջ, երբ հայկական զիւրերու զիւտի տասնհինգերորդ դարեգարձը տօնուեցաւ հայրապետական հրամանաւ. բայց առիկա չի նուազեցնեն հարցին կարեւորութիւնը, ցորչափ բացարձակ և բացորոշ սուեալներ կը պակսին մասնաւոր թուականի մը՝ իբրեւ սեւեռակէտի մը՝ առջեւ կարենալ կանգ առնելու համար, և ցորչափ 434ը ամենամեծ հաւանականութեան երաշխիքներով կը ներկայանայ, իբրեւ նուիրական այդ աշխատանքին վախճանական մէկ պահը մասնանշող թուական մը:

Եւականը՝ զաղափարին և գործին տօնախմբումը, այսինքն փառաւորումն է. զաղափարին՝ որ մեր ազգային կեանքի անցեալին մէկ կէտը այնքան շքեղօրէն պատմականացուց, աշխարհահայեցքով եւ մտայնութեամբ եւս վերջնապէս կապելով միացնելով զմեզ լոյսի եւ ազատութեան մտատիպարէն տարուած եւ տարուելիք ժողովուրդներու այն խմբումին, որուն հետ կապուած էինք արդէն արեան և լեզուի ազգակցութիւններով. և գործին՝ այսինքն, յստակօրէն սերտուած, ծրարուած, կազմակերպուած և զիտուն միտքերու և հաւատաւոր հողիներու կամքովն ու եռանդովն արդիւնադրածուած այն ջանքերուն, որոնք մեր ազգային զոյութեան հարցը յաւէտ բարոյական խարխիւի մը վրայ դրին:

Առասպել մը կը ցնդի և պատմութիւնը կը սկսի Սուրբ Գրքի հայերէն թարգմանութեան լոյսին մէջ: Երգերով նոյն իսկ փայփայուած այն աւանդութիւնը թէ Աստուած հայերէն էր խօսած դրախտին մէջ՝ իր տեղը կ'անցնի պառաւական զրոյցներու շարքին մէջ, ու ամբողջ ժողովուրդի մը զիրար յաջորդող բոլոր սերունդներուն՝ իրենց սեպհական լեզուին մէջ իսկ զԱստուած լսելու և անով իրեն հետ խօսակից լինելու ստուգութիւնը կը պայծառացնէ ազգին զիտակցութիւնը:

Կը հաւատանք թէ այդ զգացումով էր որ լեցուեցան սիրտերը, և մտասեւեռուեցան հոգիները՝ այդ մեծ և նուիրական գործը ի կատար հանելու համար կատարուած ջանադրութեանց ընթացքին: Առանց ասոր, ոչ ձեռնարկը պիտի խանդավառէր թարգմանիչները և ո՛չ թարգմանութիւնը պիտի կարենար ունենալ ներշնչումի այն օծուն շնորհը, որ արդարեւ այնքան սրբենի քաղցրութիւն մը և բնազդին հետ համակշռուած վեհութիւն մը կը հագցնէ հայերէնին՝ հայերէն աստուածաշունչին մէջ:

Սխալ չհասկցուինք սակայն. աստուածաբանական մտածումներէ տարուելով չէ որ ներշնչում բաւը գործածեցինք Ս. Գրոց հայերէն թարգմանութեան առթիւ: Կ'ուզենք ըսել միայն թէ անոնք որ հայերէնի թարգմանեցին Սուրբ Գիրքը, զրական կամ մատենագրական կամ արուեստագիտական բերումներով չէր երբեք որ տարուեցան անոր. այդ վայելքներէն անհունապէս աւելի բարձր զգացում մը, Աստուծոյ խօսքին թարգման, աստուածային յայտնութեան՝ իրենց ազգակիցներուն մէջ փոխառար հանդիսանալու բերկրանքն էր որ կրակ կը դնէր անոնց եռանդին մէջ, ամենէն սուրբ հրալքին վառարան դարձնելով այսպէս իրենց հոգին: Անո՛ր համար է որ Պատմիչը, երբ կը նկարագրէ Ս. Մեսրոպի ուրախութիւնը՝ հայ զիրերու զիւտը կատարելէն ետքը, աւելի գերազանց կը դանէ զայն քան Մովսէսի ուրախութիւնը՝ Տասնարանեայ տախտակներն ի ձեռնին Սինայէ իջած միջոցին:

Բայց այդ զոհունակութիւնը գործիքը ստացուած լինելո՛ւն համար էր միայն տակաւին. որչա՛փ աւելի մեծ եղաւ արդեօք զոհունակ այդ վիճակը անոր և իր

հովանաւոր մեծ հայրապետին եւ ըստ իրենց աշակերտներուն սրտին մէջ, երբ յետոյ զործը ինքնին ունեցան իրենց ձեռքերուն մէջ, իրենց սեղաններուն վրայ, աւարտած, զեղեցիկ, ամբողջ և կատարեալ վիճակի մը մէջ։ Զուարթ և աննկատ հոգեով կատարուած զործը, ինչ սեռի ալ պատկանի, իր վրայ կը կրէ զինքը արտայայտող հոգիին պատկերը։ Չենք սխալիր, կը կարծենք, եթէ խորհինք թէ «թարգմանութեանց թագուհուն» յատկանշական եղած լեզուի կենդանութեան, ոճի վսեմութեան, դարձուածքներուն ճախարակեալ վայելչութեան, բառազանձին ճոխութեան, և, վերջապէս, նիւթին աստուածայնութեան այնքան ճշտիւ գուլընթաց ըստ շնորհներուն մէջ, զրքին ներքին արժէքէն յառաջ եկած մեծութիւններէն անմիջապէս ետքը պէտք է կարևորագոյն բաժին մը ևս ընծայել թարգմանիչներուն հոգեկան այդ տրամադրութեան, աստուածային զործակցութեան մը մասին իրենց հաւատքին, ու իրենց յոյսին մանաւանդ թէ այդ զործով ամենամեծ բարիքը պիտի մատուցած լինէին իրենց ժողովուրդին։

Ի՞նչ սարսուռ կամ ցունց անցաւ արդեօք յանկարծ երկու մեծ սուրբերուն մէկին կամ միւսին սիրտէն, երբ իրենց փետուր զրիչը մագաղաթին վրայ կը տողէր Աւետարանի սա ջինջ և հոծ խօսքը. «Մի՛ երկնչիր, հօտ փոքրիկ, զի հաճեցաւ Հայր ձեր տալ ձեզ զարքայութիւն։ Զարքայութիւն, թագաւորութիւնը. միտքի և լոյսի, արդարութեան և սիրոյ, ազատութեան և խղճի թագաւորութիւնը, այն՝ որ սրտին մէջ կը դնէ իր աթոռը. բարոյական կեանքի՛ իրականութիւնը...։ Ու ծերունիին աչքը շողաց անշուշտ բոպէ մը արցունքէ ծիածանուած ժպիտով մը, իր երեւակայութեանը մէջ մտապատկերուած տեսներով ազդին ապագան, դարէ ի դար երկարող ճամբու մը անկումներուն և խոնջանքներուն մէջ գայն միշտ վեր բռնող այն զօրութիւնը, որ կը սկսէր ալբերանալ Գիրքի մը էջերէն։

Ան կը նայէր հեռաւոր ապագային, և կը սփոփուէր. ժամանակն է որ իր հոգւոյն սերունդը՝ իր կարգին՝ նայի հիմակ հեռաւոր անցեալին, ոչ միայն սփոփուելու համար, այլ նաև որպէսզի կենազործուի իր մէջ ինչ որ թիւրած՝ ծիւրած և մեռելային դարձած է այլեւս, ժամանակին և տխուր հանգամանքներու ներգործութեան մէջ։ Հնութեան պատգամը՝ ամենէն կարևոր դասն է, զոր կրնանք ստանալ նախնեաց սքանչելի օրինակէն։

Բաց ծովուն առջև կենալ և հեռուն նայիլ, կ'ըսէին, կը զօրացնէ աչքը։ Ճղճիմ, տխեղծ, անձնական, հոսանքային և այլ կիրքերով թունաւորուած սա մտայնութեան միջոցին, ուր ամէն օր ազդին գոյութեան հիմերն է որ կը խալխլին, ժամանակն է արդարև որ, նայինք մեր պատմութեան ամենէն հեռաւոր շրջանի այդ արտայայտիչ օրինակին, ազգաշինութեան մեծ դասը առնելու համար անկէ, այսինքն զօրացնելու համար մեր ազգային դատողութիւնը։

Հայաստանեայց Առաքելական, Սուրբ Եկեղեցւոյ Գլուխն է որ այդ մտօք հրաւէր կ'ուզէ մեզի, պատենութիւնն ընծայելով մեզի՝ այդպիսի փրկարար հայեցողութեան մը։

Այդ պատենութիւնը Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան ժեշտ դարագարձի յորելինական տարին է. զիսնանք օգտագործել առիթը։